

кримінального судочинства. № 2. 2015. С. 171. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2015_Kisiluk_Procuk.pdf

3. Степаненко Д.Ю. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: дис на здоб. наук ступ. канд юрид. наук. Спеціальність: 12.00.08. Луганськ. 2014. С. 36

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

5. Система оподаткування. Юридична енциклопедія: [у 6 т.] / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5: П – С. 736 с. С. 487.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-412-2-8>

MODERNIZATION OF ENVIRONMENTAL TAXATION IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Glukhova V. I.

*PhD in Economics,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Accounting and Finance
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi
National University
Kremenchuk, Ukraine*

Глухова В. І.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і фінансів
Кременчуцький національний
університет імені Михайла
Остроградського
м. Кременчук, Україна*

Охорона довкілля, раціональне використання ресурсів, забезпечення екологічного захисту життєдіяльності людини є обов'язковими умовами сталого економічного та соціального розвитку будь-якої країни. Негативний вплив людини на довкілля є глобальною проблемою XXI століття, чинником погіршення кліматичних умов та загрозою для існування цивілізації. Недарма в глобальній стратегії «Перетворення

нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» [1] серед Цілей сталого розвитку поставлені завдання як в економічній, соціальній, так і в екологічній сферах життя. Відповідно, все більшої уваги на даний момент потребують питання вдосконалення екологічної політики країни в умовах посилення техногенного навантаження, формування та використання фінансових ресурсів на природоохоронні цілі, що знаходить відображення в численних працях науковців [2–7].

Екологічні проблеми як для України, так і для світової спільноти набули глобального характеру, що потребує значних фінансових ресурсів для їх вирішення. Основним джерелом державного фінансового забезпечення охорони навколишнього природного середовища (далі – ОНПС) є екологічні платежі до бюджетів.

Основними екологічними платежами, що стягуються в Україні, є екологічний податок та збір за забруднення навколишнього природного середовища.

Аналіз динаміки надходжень екологічних платежів до зведеного бюджету України за 2016–2022 роки свідчить, що у 2021 р. вони становили 5989,3 млн грн., що на 19,8% більше, ніж у 2016 р., але на 18,2% менше, ніж у 2022р. Структурно протягом всього аналізованого періоду переважає екологічний податок (більше 99%) [8]. З метою гармонізації екологічного оподаткування до європейського законодавства в Україні у 2019 р. як складову податків на викиди (найвагоміша частина всіх екологічних платежів) запровадили податок на CO₂, який у 2022 р. займає в загальній структурі екологічних платежів 33,5% [8].

Варто зазначити, що в Україні частка екологічних платежів у всіх доходах бюджету є надзвичайно низькою (менше 1%), що певною мірою впливає на недостатній стан державного фінансування ОНПС.

Надходження екологічного податку до Державного бюджету значно переважають порівняно з місцевими (у 2022 р. відповідно 67,8% і 32,2%), що пояснюється законодавчими змінами пропорцій розподілу податку між бюджетами [8].

У структурі ВВП екологічний податок в Україні становив у 2022 р. 0,094% [8], в той час як у країнах ЄС – близько 2% [9].

Надходження екоподатку до спеціального фонду бюджету зменшились як в абсолютному, так і відносному вимірі по відношенню до загального фонду, що є негативним аспектом, оскільки нівелюється його цільове спрямування.

Отже, система екологічного оподаткування в Україні зазнає поступових змін в напрямі наближення до світових тенденцій, однак

механізм формування її складових, адміністрування екологічних платежів потребує вдосконалення, щоб ці платежі були вагомим джерелом фінансування природоохоронних заходів і важелем раціонального природокористування в країні.

Слід вказати, що екологічні податки, які можуть стягуватися у країнах ЄС, частково співпадають з компонентами екологічного податку в Україні. Крім того, вони також включають такі види податків, які у нас існують окремо від екологічного: а саме, транспортні податки, рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, води, користування надрами тощо.

Для вирішення низки існуючих проблем екологічного оподаткування в Україні та його вдосконалення в контексті гармонізації із законодавством і практикою екологічного оподаткування в ЄС пропонуємо:

- до складу екологічних платежів віднести рентну плату за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення, за рахунок чого можемо мати додатковий ресурс для фінансування екологічних заходів;

- для збільшення надходжень екологічних платежів доцільним є збільшення їх ставок, яке має бути поступовим та з урахуванням європейського досвіду – з одночасним зниженням інших ставок податків задля збереження стабільного рівня фіскального навантаження;

- повернутися до розподілу екологічного податку 20:80 (державний / місцеві бюджети), причому в місцевих громадах, які безпосередньо зазнають негативних наслідків впливу на довкілля, зосереджувати 50 %, а 30 % – акумулювати на рівні обласних бюджетів;

- спрямовувати надходження від екологічного податку до спеціального фонду Державного бюджету України, що забезпечить цільове фінансування природоохоронних заходів;

- запровадити в практику податкові інструменти стимулювання використання природоохоронних технологій: звільнення від оподаткування, надання податкових знижок, надання інвестиційних податкових кредитів при реалізації інвестицій у природоохоронну діяльність тощо.

Отже, модернізація та трансформація екологічних податків є важливим та складним завданням, від якого залежатиме міжнародна репутація України та її внесок у захист навколишнього природного середовища.

Література:

1. Transforming Our World: the 2030 Agenda For Sustainable Development (A/Res/ 70/1) / United Nations. 2015. September 25. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>
2. Касич А.О. Завдання державної політики сталого розвитку з урахуванням рівня техногенного навантаження. Ефективна економіка. 2015. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4132>
3. Глухова В.І., Бабіченко В.В., Кравченко Х.В. Екологічні платежі як джерело державного фінансового забезпечення охорони природи. Фінансовий простір, 2021. № 4(44). Черкаський навчально-науковий інститут УБС. С. 113-122. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/846>. DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.4\(44\).2021.113120](https://doi.org/10.18371/fp.4(44).2021.113120)
4. Глухова В. І., Кравченко Х. В. Екологічні фінанси України в умовах сталого розвитку. Ефективна економіка. 2022. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10276>. DOI: 10.32702/2307-2105-2022.5.72.
5. Клименко Т., Сидоренко О., Гливенко В. Екологічне оподаткування в умовах воєнного стану в Україні. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023.(3 (35)). С. 183–195. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-3\(35\)-183-195](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-3(35)-183-195)
6. Мединська Н. В. Трансформація екологічного оподаткування в контексті інвес-тиційного забезпечення модернізації природоохоронної інфраструктури. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 4. С. 48-53
7. Федчишин В. Застосування екологічних податків в Україні: аналітична записка. Центр економічної стратегії, 2022. 50с. URL: <https://ces.org.ua/environmental-taxes-in-ukraine-policy-brief> (дата звернення 21.03.2024)
8. Портал Відкритий бюджет. URL: <https://openbudget.gov.ua/>.
9. Офіційний веб-сайт Європейської служби статистики. URL: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu>.